

Напрями проведення судово-економічної експертизи із застосуванням електронних документів

Одарка Чабанюк

кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії товарознавчих та економічних досліджень, Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України; доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0884-3515>, e-mail: odarka.indise@ukr.net

Наталія Лобода

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і контролю, Львівський національний університет ім. Івана Франка, м. Львів, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3522-8139>, e-mail: loboda.lviv@gmail.com

Розглянуто особливості проведення судово-економічної експертизи з використанням електронних документів в умовах активного розвитку цифрового документообігу. Наголошено на необхідності застосування спеціалізованих знань у сфері економіки, інформаційних технологій та програмного забезпечення, а також на доцільності залучення фахівців з комп'ютерно-технічної експертизи. Визначено основні об'єкти дослідження судово-економічної експертизи із застосуванням електронних документів. Проаналізовано ключові проблеми та особливості проведення таких експертиз. Висвітлено порядок проведення судово-економічної експертизи з використанням електронних документів.

Ключові слова: судово-економічна експертиза; електронні документи; електронний документообіг; електронні докази; кваліфікований електронний підпис; цифрові технології; комп'ютерно-технічна експертиза; достовірність та цілісність даних; судова практика.

Directions of Conducting Forensic Economic Examination Using Electronic Documents

Odarka Chabaniuk, Natalia Loboda

The features of conducting a forensic economic examination using electronic documents in the context of the active development of digital document management are considered. The need to apply specialized knowledge in the field of economics, information technologies and software is emphasized, as well as the expediency of involving specialists in computer technical examination. The main objects of research of forensic economic examination using electronic documents are determined. The key problems and features of conducting such examinations are analyzed. The procedure for conducting forensic economic examination using electronic documents is highlighted.

Keywords: forensic economic examination; electronic documents; electronic document management; electronic evidence; qualified electronic signature; digital technologies; computer and technical examination; data authenticity and integrity; judicial practice.

Судово-економічна експертиза із застосуванням електронних документів — це сучасний складний процес, який поєднує методики економічного аналізу та спеціальні знання в галузі цифрових технологій. Через активний розвиток електронного документообігу експерти все частіше стикаються з цифровими доказами, які потребують специфічного підходу до дослідження, що обґрунтовує актуальність дослідження.

Щодо правових основ та визначення зупинимося на юридичній силі електронних документів. Згідно з чинним законодавством України (зокрема, Законом України «Про пла-

тіжні системи та переказ коштів в Україні»), електронний документ, підписаний кваліфікованим електронним підписом (далі — КЕП), має таку ж юридичну силу, як і паперовий. Це робить його повноцінним об'єктом судової експертизи [1, с. 13—14].

Особа, яка наклала КЕП на електронний документ, несе відповідальність за достовірність інформації, що в ньому міститься. У разі відсутності підпису відповідальність може бути покладена на банк або іншу установу, що є учасником платіжної системи. Для проведення такої експертизи необхідні знання не лише в економічній сфері, а й у комп'ю-

терних технологіях та програмному забезпеченні [2, с. 510—511]. Це може потребувати залучення фахівців з комп'ютерно-технічної експертизи. Для проведення таких досліджень слід виокремити об'єкти дослідження. Окрім традиційних паперових документів, експертам доведеться досліджувати широкий спектр електронних носіїв інформації:

- дані бухгалтерських програм: файли з баз даних 1С, SAP, M.E.Doc, Medoc та інших;
- електронні платежі: платіжні доручення, виписки з рахунків, сформовані в системах «клієнт-банк»;
- електронна пошта: листування між співробітниками, партнерами, що містить фінансову інформацію;
- файли електронного документообігу: електронні акти, накладні, договори;
- інформація із хмарних сховищ: дані з Google Drive, Microsoft OneDrive та інших сервісів;
- мобільні пристрої: дані з телефонів, планшетів, що містять фінансові операції або листування;
- системні журнали: дані про вхід / вихід із системи, редагування файлів.

Поміж особливостей та проблем проведення зосередимо увагу на таких аспектах. Експерту необхідно переконатися, що електронний документ не був змінений [3, 4]. Для цього застосовують спеціальні методи та програмне забезпечення. Будь-які зміни (видалення, редагування, додавання) залишають цифрові сліди.

У разі видалення інформації може знадобитися допомога комп'ютерно-технічних експертів для відновлення даних із носіїв. Судово-економічна експертиза може бути пов'язана з іншими видами експертиз, зокрема: комп'ютерно-технічною для доступу до захищених файлів, відновлення даних; почеркознавчою для порівняння зразків підписів (якщо збереглися відскановані версії документів).

Хоча електронний документообіг в Україні набув широкого поширення, судова практика щодо визнання та застосування електронних документів у судово-економічних експертизах ще не до кінця сформована [5,

6]. Це може викликати труднощі на етапі оцінювання доказів судом.

Порядок проведення експертизи

1. Вилучення електронних носіїв: слідчий або суд вилучає носії інформації (комп'ютери, сервери, флешки) з дотриманням усіх процесуальних норм, щоб зберегти доказову цінність даних.
2. Призначення експертизи: суд, слідчий або адвокат подає клопотання про проведення судово-економічної експертизи із застосуванням електронних документів.
3. Передача матеріалів експерту: експерт отримує доступ до носіїв інформації або їхніх копій. Дуже важливо створити повну, побітову копію носія, щоб зберегти оригінальні дані.
4. Експертне дослідження: вивчення електронних документів: аналіз файлів, баз даних, електронних підписів; аналіз метаданих: дослідження властивостей файлів (час створення, останні зміни), що може вказувати на втручання; звіряння з іншими даними: порівняння інформації з електронних документів з іншими матеріалами справи; підготовка висновку.
5. Експерт складає висновок, у якому детально описує процес дослідження, застосовані методи та надає відповіді на поставлені запитання. Висновок може бути одним із доказів у справі.

Подальші наукові дослідження будуть зосереджені на визначенні теоретико-прикладних аспектів судово-економічної експертизи із застосуванням електронних документів.

Перелік джерел посилання

1. Воронко Р. М., Чабанюк О. М., Чік М. Ю., Воронко О. С. Особливості судово-бухгалтерської експертизи та окремі питання її нормативно-правового регулювання. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 67. С. 13—20. DOI: 10.36477/2522-1205-2022-67-02 (дата звернення: 28.01.2026).
2. Куцик П. О., Чабанюк О. М. Економіко-математичне моделювання в управлінні витратами та собівартістю послуг. *Бухгалтерський*

- облік, контроль і аналіз: проблеми теорії та методології: монографія. Київ, 2013. С. 509—522.
3. Лобода Н., Чабанюк О., Кольба Р. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/01/337.pdf> 2021 (дата звернення: 28.01.2026).
 4. Чабанюк О. М. Аспекти проведення досліджень у сфері оподаткування. 2024.
 5. Чабанюк О. М., Лобода Н. О. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посіб. Київ, 2023.
 6. Melnyk S., Chabaniuk O., Ravlinko Z., Petrukha N., Bodnariuk I. Formation of a security environment for personnel management of socioeconomic systems before and during the war: Legal aspect: Formación de un entorno de seguridad para la gestión del personal de los sistemas socioeconómicos antes y durante la guerra: Aspecto legal. *Cuestiones Políticas*. 2023. Vol. 41(78). Pp. 493—503. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/40619> (дата звернення: 28.01.2026).
 7. Vladimir Panchenko, Svitlana Dombrovska, Maksym Samchyk, Nataliia Mykhailyk, Odarka Chabaniuk. Modern Management Technologies in the System of Ensuring the Security in the Context of Socio-Economic Development and the Digital Economy. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22 No. 3. URL: http://ijcsns.org/07_book/html/202203/202203027.html (дата звернення: 28.01.2026).